

Muş Tepeköy Höyüğü Orta Demir Çağ/Urartu Çanak Çömleği¹ *Middle Iron Age/Urartian Pottery at Muş Tepeköy Mound*

Dilek ZİREKBİLEK*
Gulan AYAZ**

*Bağımsız Araştırmacı
Independent Researcher
Dilekzirekbilek129@gmail.com
ORCID: 0000-0003-1909-023X

**Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji
Bölümü, Van/Türkiye.
Asst. Prof., Van Yüzüncü Yıl University,
Faculty of Letters, Department of
Archeology, Van/Turkiye.

gulanayaz@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7228-073X

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 05/08/2022

Kabul Tarihi / Date Accepted: 10/12/2022

Yayın Tarihi / Date Published: 31/12/2022

Atf: Zirekbilek, D. ve Ayaz, G. (2022).
Muş Tepeköy Höyüğü Orta Demir
Çağ/Urartu çanak çömleği. *Van Yüzüncü Yıl
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Dergisi*, 58, 258 – 278

Citation: Zirekbilek, D. ve Ayaz, G. (2022).
Middle Iron Age/Urartian pottery at Muş
Tepeköy Mound. *Van Yüzüncü Yıl
University the Journal of Social Sciences
Institute*, 58, 258 – 278

Öz

Tepeköy Höyük, Muş İl merkezinin 45 km kuzeyinde; Varto İlçesi'nin 22 km güneyinde yer alır. Yukarı Murat Havzası'nda kazısı yapılan ilk tabakalı höyük olan Tepeköy'ün doğusundan Kaynarca Deresi (Bingöl Çayı), batısından eski Muş-Erzurum karayolu geçer. Urartu Krallığı'nın batıya açılan yol güzergahındaki önemli kalelerinden biri olan Kayalıdere Kalesi'nin yalnızca 5 km kuzeybatısındaki konumu ile Orta Demir Çağ'ında önemli bir lokasyonda olduğu anlaşılmaktadır. 2017-2018 yıllarında Ahlat Müze Müdürlüğü Başkanlığı'nda yapılan kurtarma kazıları sonucunda ve C14 verilerine göre höyükte; Tunç Çağları, Demir Çağları ve Orta Çağ tabakalarına ulaşılmıştır. Höyükte Demir Çağ tabakalarının mimari izleri zayıftır; bununla birlikte metal buluntu ve özellikle çanak çömlekler Orta Demir Çağ/Urartu Dönemi hakkında önemli katkılar sunmaktadır. Bu makalede Orta Demir Çağ tabakasının çanak çömlek buluntuları değerlendirilmiştir. Çanak, çömlek, tabak, testi, bardak ve minyatür kaplardan oluşan formlar büyük oranda Kahve-Kiremit Mal özellikleri gösterir. Yanı sıra Kahve Astarlı, Kiremit Astarlı, Krem Astarlı ve Gri-Siyah Mallar da görülür. Seramikler form ve mal özellikleri bakımından Urartu yerleşimleri ile benzer özellikler sergilemekle birlikte Muş Havzası'nın yerel özellikleri de görülür.

Anahtar Kelimeler: Muş, Tepeköy höyük, Orta demir çağ, Urartu seramiği.

Abstract

Tepekoy Mound is located 45 km away from Muş city center, in the north: and 22 km away from Varto district. Mound Tepekoy is the first layered mound that they did do excavation around Upper Murat Basin, and on east of it, Kaynarca Diver (Bingöl River) runs, on the west of it there is Muş-Erzurum highway. Moreover, the area that 5 km away from Kayalıdere Fortress, which played essential role in Urartu Kingdom's west defence system, was also important during Middle Iron age. With the results from excavation work that organized by Ahlat Museum between 2017-2018 and C14 analysis it is possible to learn Bronze Ages, Iron Ages and Middle Ages of this region. Although it is hard to follow construction signs here, there are a lot of metal findings and pottery that helps researcher to have better idea of Middle Iron Age and Urartu Period of region. In this article, pottery of Middle Iron Ages is analyzed. Pottery, plates and miniature plates are showing Brown-Red Ware characteristics. Furthermore, Brown Slipped, Red Slipped, Cream Slipped ve Gray-Black Ware are observed between findings. As a shape and ware these ceramics show similar characteristics with Urartu ceramics. A long side with these similarities these ceramics also have significant details of Muş Basin.

Keywords: Muş, Tepeköy mound, Middle iron age, Urartian pottery.

¹ Bu çalışma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi (BAP) tarafından desteklenen SYL-2021-8869 Nolu "Muş Tepeköy Höyüğü Kurtarma Kazıları Orta Demir Çağ/Urartu Çanak Çömleği" adlı tez çalışmasından üretilmiştir.

Giriş

Doğu Anadolu Bölgesi'nde Yukarı Murat Havzası içerisinde yer alan Muş İli; stratejik konumu, elverişli iklim şartları, verimli tarım arazileri ve zengin doğal kaynakları ile Tunç Çağları'ndan günümüze topluluklara ev sahipliği yapmıştır. Tepeköy Höyük, Muş il merkezinin 45 km kuzeyinde; Varto İlçesi'nin 22 km güneyinde yer alır. Yukarı Murat Havzası'nda kazısı yapılan ilk tabakalı höyük olan Tepeköy'ün hemen doğusundan Kaynarca Deresi (Bingöl Çayı), batısından eski Muş-Erzurum karayolu geçer (Harita 1). Murat Nehri üzerinde gerçekleştirilen bir dizi HES (Hidroelektrik Santrali) Projesi'nden biri olan Alparslan Barajı II'nin su toplama alanında olması nedeniyle Tepeköy'de Ahlat Müze Müdürlüğü Başkanlığı'nda 2014, 2017 (Kılınç ve Bingöl s. 155; Ercek ve Kılıç s. 215) ve 2018 yıllarında kurtarma kazıları gerçekleştirilmiştir. Urartu'nun batıya açılan yol güzergâhı üzerinde yer alması ve Kayalıdere Urartu Kalesi'nin 5 km kuzeybatısında konumlanması, höyüğün stratejik bir noktada olduğunu gösterir niteliktedir. Tepeköy Doğu Anadolu'da yapılmış sınırlı sayıda höyük kazılarına güncel veriler ile bir yenisi olarak eklenmesinin yanı sıra Muş Bölgesi'nde yapılan ilk höyük kazısı olması açısından da ayrıcalıklı bir öneme sahiptir.

Höyüğe dair ilk veriler, C.A. Burney'in 1956-1965 yıllarında yüzeyde topladığı seramik malzemelerden bilinmektedir. Burney'in yüzeyde topladığı malzemeler uzun yıllar sonra D. H. French ve G. D. Summers tarafından değerlendirilmiştir (French ve Summers, 1994, s. 77). 1991-1993 yıllarında Alparslan I Barajı yapımı sırasında M. S. Rothman tarafından yapılan yüzey araştırmalarında höyük tekrar incelenmiş ve yüzeyde Erken Tunç Çağı II-III, Orta Tunç Çağı, Erken Demir Çağ ve Orta Demir Çağ/Urartu dönemlerine ait seramikler tespit edilmiştir (Rothman, 1994, s. 294). Son olarak 2009-2014 yılları arasında H. Biber başkanlığındaki ekibin bölgede yaptığı yüzey araştırmaların da höyükte Orta Çağ ve Orta Demir Çağı'na ait seramikler bulunmuştur (Biber, 2018, s. 85).

Tepeköy Höyük deniz seviyesinden 17 m yükseklikte ve yaklaşık 5 bin m²'lik bir alana yayılmaktadır. Kazılardan elde edilen arkeolojik veriler C14 analizleri ile birlikte değerlendirilerek höyükte Erken Tunç Çağ, Orta Tunç Çağ, Erken Demir Çağ, Orta Demir Çağ (Urartu) ve Orta Çağ olmak üzere beş kültür katının varlığı saptanmıştır¹ (Şekil 1). Küçük buluntu ve çanak çömlek buluntularının görece zenginliğine rağmen höyüğün Erken ve Orta Demir Çağ tabakaları mimari olarak zayıftır. Orta Çağ çukurları ve modern köy tahribatı Demir Çağ tabakalarına oldukça zarar vermiştir (Erdoğan vd., 2021, s. 65).

Höyüğün kuzeyinde yer alan Orta Demir Çağı tabakasının B4, J7, J9/J10, K5/K6 açmalarında kuzey-güney yönünde uzanan dikdörtgen planlı, taş temelli ve kerpiç duvarlı bir duvar sırası açığa çıkarılmıştır (Şekil 1a-b). Tabakanın iğne, bilezik; balta ucu, bıçak gibi az sayıda metal eserleri ve daha yoğun sayıda ele geçirilen çanak çömlekleri, Urartu Dönemi'ni destekleyen önemli buluntu grupları arasındadır. Burada 2018 yılında S. Erdoğan'ın bilimsel danışmalığında tek sezon olarak gerçekleştirilen ikinci dönem kazılarının çanak çömlek verileri değerlendirilmiştir.²

1. Çanak Çömlekler

Muş Tepeköy Höyüğü 2014, 2017 ve 2018 yıllarına ait toplamda 158 adet çanak çömlek değerlendirilmiştir (Zirekbilek, 2021). Bu materyal grubu içerisinde 71 adet çanak çömlek örnekleme yöntemi ile burada ele alınmıştır. Mal gruplarını ve formları temsil eden diğer çanak ve çömlekler de istatistiksel açıdan çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmamızda değerlendirdiğimiz kapların form dağılımına bakıldığında; %51'lik oran ile ilk sırada çanaklar (78), ikinci sırada %39 ile çömlekler (59) gelmektedir. Minyatür kaplar (7) %4 ile üçüncü ve testiler (4) %3 ile dördüncü sıradadır. Bu kaplara göre az sayıda olan 2 bardak ve 1 tabağın yoğunluk oranı %1'in altındadır (Şekil 2). Aşağıda mal grubu özelliklerinin ardından formlar temel özellikleri ile sunulmuştur:

¹ C14 analizleri ile ilgi yapılan çalışmalar başka bir yayında kullanılacaktır.

²Höyüğün çanak çömlek buluntularını çalışmamızı öneren ve kazı raporlarını paylaşan Tepeköy Höyüğü kazısı bilimsel sorumlusu Sabahattin Erdoğan'a ve ilgili seramikleri incelememize olanak sağlayan Ahlat Müze Müdürlüğü'ne teşekkür ederiz.

2. Mal Grupları

Mal grupları genel olarak kahveden kiremite ve bazen pişmeye bağlı olarak gri-siyaha değin değişen hamur renklerine sahiptir. Hamur ve astar özellikleri dikkate alınarak; Kahve-Kiremit Mal yaygın olmakla birlikte Kahve Astarlı, Kiremit Astarlı ve Krem Astarlı Mallar ile birkaç örnekle temsil olunan Gri-Siyah Mallar olmak üzere beş farklı mal grubu tespit edilmiştir (Şekil 3).

Kahve-Kiremit Mallar; kahveden kiremite değin değişen hamur renklerinde görülür. Genellikle hamurunun renginde astarlıdır. Çoğunlukla orta kum katkılı ve orta derecede pişirilmişlerdir. Az sayıda da olsa ele geçen seramik yüzeylerinde pişme nedeniyle renk farklılıkları ve alacalanmalar mevcuttur. Açıklı örnekler çoğunluktadır. Hemen hepsi çarkta biçimlendirilmiştir. Kahve-Kiremit Mallar incelenen çanak çömleklerin (101) %64'ünü oluşturmaktadır.

Kahve Astarlı Mallar; kahveden kiremite değin değişen hamur renkleri vardır. Kahve Kiremit maldan farklı bir astar rengine sahip olmalarıyla ayrılırlar. Astar rengi çoğunlukla hamur renginden daha koyu kahve tonlarındadır. Genellikle orta kum katkılıdır. Neredeyse tamamı orta ya da kötü derecede pişirilmişlerdir. Açıklı örnekler çoğunluktadır. Çoğu çarkta biçimlendirilmiştir. Bu grupta ele aldığımız Kahve Astarlı Mallar çalışmamız kapsamında incelenen çanak çömleklerin (20) %13'ünü oluşturmaktadır.

Kiremit Astarlı Mallar; kahveden kiremite ve bazen griye değin değişen hamur renkleri vardır. Kahve-Kiremit ana mal grubundan ayrılmalarının nedeni hamurlarının renginden ayrı bir astar rengine sahip olmalarıdır. Astar rengi açık kiremitten koyu kiremite kadar değişmektedir. Çoğunlukla orta kum katkılıdır. Neredeyse tamamı orta derecede pişirilmişlerdir. Tamamı açıklıdır. Hemen hepsi çarkta biçimlendirilmiştir. Bu grupta ele aldığımız Kiremit Astarlı Mallar incelenen çanak çömleklerin (19) %12'sini oluşturmaktadır.

Krem Astarlı Mallar; kremden devetüyüne değin değişen hamur renkleri vardır. Krem Mal grubundan, farklı bir astar rengine sahip olmalarıyla ayrılırlar. Astar rengi çoğunlukla hamur renginden daha açık krem tonlarındadır. İnce ya da orta kum katkılıdır. Orta ya da iyi derecede pişirilmişlerdir. Yüzeyleri çoğunlukla açıklıdır. Hemen hepsi çarkta biçimlendirilmiştir. Krem Astarlı Mallar çalışmamız kapsamında incelenen çanak çömleklerin (12) %7'sini oluşturmaktadır.

Gri-Siyah Mallar; kahveden griye ve siyaha değin değişen hamur renkleri vardır. Hamurlarının renginde astarlıdır. Çoğunlukla orta kum katkılıdır. Neredeyse tamamı orta ya da kötü derecede pişirilmişlerdir. Büyük bir çoğunluğun pişme nedeniyle yüzeylerinde renk farklılıkları ve alacalanmalar oluşmuştur. Açıklı örnekler çoğunluktadır. Çoğu çarkta biçimlendirilmiştir. Gri-Siyah Mallar çalışmamız kapsamında incelenen çanak çömleklerin (6) %4'ünü oluşturmaktadır.

3. Form ve Diğer Özellikler (Pişme, Katkı, Bezeme)

Tepeköy Höyük'te ön plana çıkan ve yoğun olarak kullanılan formların başında çanaklar gelmektedir. Çanaklar; kapalı ağızlı, açık ağızlı ve dik ağızlı olmak üzere üç ana grupta ele alınmıştır. Ağız profil özelliklerine göre; basit, içe-dışa, çift tarafı kalınlaştırılmış ağız kenarlı veya düz ağız kenarlıdır. Çanakların gövde kısımları genellikle yuvarlak, keskin omuzlu ve keskin karınlıdır. Dip kısımları ise düz, halka ve yuvarlak olarak ön plana çıkar. Tepeköy Höyüğü'nde en dikkat çeken çanak formu; Açık ağızlı, basit ağız kenarlı ve keskin karınlılardır (Şekil 4/1-2-3-4-5-6-7-8, Şekil 5/1-2, Şekil 8/1-2-3-4-5-6, Şekil 9/1-2-3-4-5, Şekil 10/1-2-3-4, Şekil 11/1-2-3). Ayanis (Kozbe vd., 2001, Pl. IX/15), Erzincan/Altın-tepe (Emre, 1969, Res. 8), Çavuş-tepe (Sivi, 2018, Lev. I/5-6-7, II/2-3-6), Van Kalesi Höyüğü (Konyar, 2011, Res.7; 2014, Res. 11), Van/Altın-tepe Nekropolü (Yiğitpaşa, 2011, Lev.I/1,8), Dilkaya Höyüğü (Çilingiroğlu ve Derin, 1992, 489, Res. 14/ 2), Kayalıdere (Tayfur, 2021, Lev. XXV/5, XXVIII/2-3, XXX/1), Murat Tepe (Danışmaz, 2021, Lev, 1-2-3), Norşuntepe (Hauptmann, 1971, Res. 21/2, 22/2), ve Bastam (Kroll, 1970, 209, Çiz.4/2-3) gibi Urartu yerleşimlerinde benzer formlarla karşılaşılmaktadır.

Tepeköy Höyük'te kap formları arasında ikinci büyük grubu çömlekler oluşturmaktadır. Çömleklerde ağız profili ve gövde yapıları dikkate alınarak ayrımlar yapılmıştır. Genellikle yuvarlak ve küresel gövdelilerdir. Ayrıca alçak ve yüksek boyunlu çömlekler ağız profili özelliklerine göre; basit, içe ve dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlılardır. Höyükte en yaygın görülen form; alçak boyunlu, basit ağız kenarlı ve yuvarlak gövdelilerdir. (Şekil 4/9-10-11-12-13-14-15-16, Şekil 5/3-4-5, Şekil 8/7-

8-9-10-11-12, Şekil 9/6-7-8-9, Şekil 10/5-6-7-8, Şekil 11/4-5-6). Benzerlerine; Anzaf (Belli, 1992, 464, Çiz. 8/7), Van Kalesi Höyüğü (Sivas, 1998, Lev.59c; Konyar, 2011, Res. 7) ve Karmir-Blur (Piotrovskii, 1975, Res. 51-56) gibi merkezlerde rastlanılmıştır.

Minyatür kaplar dik ağızlı, basit ağız kenarlı, yuvarlak gövdeli ve düz diplidirler. Minyatür kap grubunda değerlendirdiğimiz açık ağızlı ve basit ağız kenarlı olan bir örneğin kaide kısmı yüksektir. Bu kap örneği Urartu merkezlerinde aynı zamanda kapak olarak da kullanılmıştır (Sevin, 2012, s. 230). Höyükte açık, astar, çark gibi unsurlar Urartu Krallığı merkezleriyle benzerdir. Fakat Tepeköy Höyük'te bulunan minyatür kapların hamurunda bitki katkısı olması astarsız olması ve el yapımı olmaları bunların yerelliğine işaret etmektedir (Şekil 7/1-2-3-4-5-9).

Urartu çanak çömleğinde önemli bir yere sahip olan testiler Tepeköy Höyük'te de rastlanılmıştır. Höyükte görülen testiler; düz ağızlı, alçak boyunlu, açık ağızlı küresel gövdelidirler. Ancak Urartu yerleşimlerinde görülen yonca ağızlı testiler höyükte ele geçmemiştir. Benzerleri; Dilkaya Höyüğü (Sağlamtimur, 1994, Lev. 105/c-d), Van/Altıntepe Nekropolü (Yiğitpaşa, 2016, Lev. 2/10) ve Bastam (Kroll, 1979, Abb. 3/7) gibi Urartu nekropol ve yerleşimlerinde karşımıza çıkmaktadır (Şekil 6). Höyükte az sayıda temsil edilen tiplerden bir diğeri ise bardalardır. Bardak formları; dik ağızlı, basit ağız kenarlı, tek kulplu ve dibe doğru daralır (Şekil 7/6, Şekil 9/10).

Pişmiş toprak kapları içinde yer alan kandiller, iki gruba ayrılır. Bunlar; tek hazneli ve çift hazneli kandillerdir. Çalışmada ele aldığımız iki kandil örneği tek hazneli gruba girer. Bu kandiller dışa dönük ve dik ağızlı olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Açık Ağızlı örneğin tutamak kısmında çentik bezeme bulunmaktadır. Ayrıca kandillerin iç kısmında ve ağız kenarlarında kullanıma bağlı is mevcuttur. Van/Altıntepe Nekropolü (Yiğitpaşa, 2011, Lev. 1/12), Karagündüz Nekropolü (Sivas, 1998, Lev. 90/a-b) ve Karmir Blur (Kroll, 1970, Lev. 3/9) gibi merkez ve nekropollerde benzerleri görülür (Şekil 7/7-8).

Höyük'te incelenen çanak çömleklerin çoğu orta derecede pişirilmiş, az sayıda iyi ve kötü pişirilmiş örneklere de rastlanılmıştır. İyi pişmiş örnekler daha çok Krem Astarlı Mal grubunda görülmektedir. Pişme koşullarına bağlı olarak bazı kapların yüzeylerinde renk farklılıkları ve alacalanmalar mevcuttur.

Tepeköy Höyük'te ele geçirilen kaplarda katkı maddesi olarak çoğunlukla orta kum, bol saman (bitki) kullanılmasının yanı sıra az miktarlarda iri kum, mika, taşçık kullanımı da görülmektedir. İncelenen çanak çömleklerin %90'ı çark yapımıdır. Hafif veya orta derece açıklarına rağmen yoğun bitki katkısının seramik yüzeylerinde pürüzler ve gözeneklere neden olduğu izlenmektedir.

Seramikler çoğunlukla bezemesizdir, buna karşın bir monotonluktan uzak bezemeli örnekler de mevcuttur. Höyük'te görülen bezemeler, Erken Demir Çağı'nda görülen (Ayaz, 2020, s.61) ve Orta Demir Çağı'nda da devam eden kazıma tekniğiyle yapılmış; çentik (Şekil 4/5), yatay oluk yiv (Şekil 4/3, Şekil 8/1-2), çizgi dalgalı (Şekil 4/1), balıksırtı (Şekil 4/7), içiçe üçgen açığı (Şekil 4/4) ve kabartma tekniğiyle yapılmış yumru (memecikli) (Şekil 4/10), bezemelerdir (Özfirat, 1999, s. 363; 2000, s. 197; 2001, s. 124; Ayaz, 2017, s. 150). En çok uygulanan bezeme ise yatay oluk yiv bezemedir.

Sonuç

Tepeköy Höyüğü çanak çömleği üzerinde yaptığımız değerlendirmeler sonucunda, 5 ana form ve 5 mal grubu tespit edilmiştir. Eldeki veriler ışığında höyüğün Orta Demir Çağ çanak çömlekleri incelendiğinde; hamuru, astarı, katkı maddesi, pişmesi, formları ve yüzey işlemleri açısından genel olarak Urartu seramik özelliklerini tekrar ettiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte seramik yüzeylerinde görülen derin kazıma bezeme uygulamaları, kilde kullanılan yoğun bitki ve taşçık katkı maddeleri ise yerel unsurları yansıtır.

Yukarı Murat Hazvzası'nda Tepeköy Höyüğü'nün 5 km kuzeybatısına konumlandırılan Kayalidere Kalesi, diagnostik Urartu seramiklerinin yerel özellikler ile bir arada görüldüğü Muş Bölgesi'nin önemli merkezlerden bir diğeridir. Kayalidere Kalesi çanak çömleklerinin dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, yuvarlak gövdeli ve düz dipli formları ön plandadır. Daha çok kahve ve kiremit mal grubunun yoğunlukta olduğu kalede, Kırmızı Astarlı Bianili seramikleri de görülür. Genel olarak kilde orta kum, taşçık ve yoğun bitki katkısı bulunur. Katkı maddeleri ile Muş Bölgesi'nin yerel özelliklerini taşıyan çanak çömleklerin yüzeylerinde kazıma tekniği ile yapılmış çentik bezeme ve

kabartma tekniği ile yapılmış yumru bezemelere de rastlanılır. Kayalidere Kalesi'nde bulunan Kırmızı Astarlı Mal grubu dışında tüm mal ve tiplerin Tepeköy Höyük ile örtüştüğü görülmektedir (Tayfur, 2021, s. 93; Tayfur ve Erdoğan, 2022, s. 162).

Yukarı Fırat Havzası seramik tipleri; dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, dibe doğru daralan keskin gövdeleri ve kalın cidarlı olmaları ile bilinir. Bu profilin en iyi gözlemlendiği merkez ise Norşuntepe'dir (Hauptmann, 1976, s. 55). Norşuntepe seramikleri keskin formları ile Tepeköy Höyük seramikleri benzeşirken, yüksek kaideli ve kalın cidarlı olmaları ile farklılık gösterir. Yukarı Fırat Havzası içinde yer alan önemli merkezlerden bir diğeri ise Bingöl İli Solhan İlçesi'nde bulunan Murat Tepe (Norik) Höyüğü yerleşimidir. Murat Tepe seramikleri; basit ağız kenarlı, keskin karınlı, düz ve yüksek kaideli dip formları ile ön plana çıkmaktadır (Danışmaz, 2021, s. 89). Basit ve dışa doğru kalınlaştırılmış ağız kenarlı, keskin karınlı ve düz dipli seramik formları Tepeköy Höyük ile örtüşürken yüksek kaideli formlar daha çok Assur etkileri taşımakta ve bu yönleri ile Tepeköy Höyük'ten ayrılmaktadır.

Muş Bölgesi Urartu Dönemi seramiklerine ilişkin bilinenler daha çok yüzey araştırmalarından elde edilen verilere dayanmaktadır. Bölgenin çanak çömlek tipleri genellikle ağız kenarları dışa doğru kalınlaştırılmış gövde kısımları ise yuvarlak ve omurgalıdır. Hamur renkleri ise çoğunlukla kahve ve kiremit tonlarındadır. Az oranda kırmızı astarlı mal grubu da görülür. Çoğunlukla orta derecede fırınlanmış çanak çömlekler orta kum, yoğun taşçık ve yoğun bitki katkılıdır. Genellikle açık ve çark yapımlıdır (Rothmann, 1992, s. 281-282; Özfirat, 2001, s. 126; Biber, 2018, s. 238). Muş İli seramikleri Yukarı Murat Havzası içinde yer alan yerleşimlerden farklı olarak Erken Demir Çağ'ından Orta Demir Çağ'a bitki katkı maddesinin yoğun kullanılması ve derin kazıma bezeme örnekleri ile yerel özellikler taşımaktadır. Benzer özellikler Tepeköy Höyükte Orta Demir Çağ'ında da izlenmektedir. Doğu Anadolu Erken Demir Çağ seramiklerinin alt kültür bölgelerini konu alan önceki çalışmalarda Yukarı Murat Havzası'nda Muş ilinden Bulanık ilçesine yerel özelliklerin izlendiği yaklaşık 80x60 km²'lik bir lokasyon için "*Muş-Bulanık Grubu*" tanımı önerilmiştir (Ayaz, 2017). Tabakalı bir kazı olan Tepeköy Höyük'te ele geçen çanak çömlekler bu güne kadar bilinenleri doğrulamak adına oldukça önemlidir. Bu çalışma bölgenin tabakalı bir kazısından elde edilen bulgularının yüzey araştırmaları verilerini desteklediğini ortaya koyar.

Van Gölü Havzası seramikleri; pembeden devetüyüne değin değişen renklerde hamurlu, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, keskin karınlı, yuvarlak gövdeli ve düz dipli tipleri ile bilinmektedir. Genellikle hamurda ince kum, mika ve az oranda kireçtaşı katkısı görülür. Krallığı temsil eden seramikler ise ince cidarlı, çoğu zaman katkısız ve parlak kırmızı astarlıdır. Van Gölü Havzası'nda en çok rastlanan kap tipleri arasında; açık ağızlı, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, keskin gövdeli ve omurgalı çanaklar, küresel gövdeli yüksek boyunlu veya boyunsuz çömlekler, yonca ağızlı dikey kulplu testiler ve pithoslar sayılabilir. Bunların yanında kadehler, bardaklar, mataralar kandiller hayvan ve çizme biçimli rithonlar gibi sunu kapları da diğer tipleri yansıtır (Erdem ve Konyar, 2020, s. 207). Van Gölü Havzası'nda bulunan Ayanis Kalesi (Kozbe vd., 2001, s. 85-183), Çavuştepe Kalesi (Sivi, 2018), Anzaf Kaleleri (Belli, 1992, s. 464; Duyar, 2007, s. 29), Dilkaya Höyüğü (Sağlamtimur 1994, s. 35-68), Van Kalesi Höyüğü (Tarhan ve Sevin, 1990, s. 429-456; Konyar, 2011, s. 424) ve Van/Altintepe Nekropolü (Yiğitpaşa, 2011, s. 120-128) gibi Urartu merkezi bölge yerleşimlerinin çanak çömlekleri ele alındığında; Tepeköy Höyük'te ele geçen açık ağızlı, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, keskin karınlı çanaklar ve yüksek boyunlu, küresel gövdeli çömlekler ile tipolojik benzerliklerin olduğu görülür. Tepeköy Höyük seramikleri mal ve formlarıyla Urartu çanak çömlek özellikleri gösterirken üretim tekniğinde Muş Bölgesi'ne özgü yoğun bitki, taşçık ve derin kazıma bezeme örnekleri ile lokal bir karakter kazanır.

Tepeköy Höyüğü çanak çömleklerinin hem mal grupları hem de tipolojik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda bölgesel benzerliklerin olduğu saptanmıştır. Özellikle Urartu Krallığı'nın yukarıda sıralanan merkezleri ile yapılan karşılaştırmalar paralellikleri ortaya koyar. Tepeköy Höyüğü'nün yakınındaki Kayalidere Kalesi'nde mevcut olmasına rağmen Kırmızı Astarlı Biainili Seramiği'nin höyükte ele geçirilmemiş olması da dikkatlerden kaçmaz. Bununla birlikte Erken Demir Çağı'ndan beri kullanım gören Kiremit Astarlı Mal, Urartu Biainili seramiğinin öncü örnekleri olarak düşünülmekte ve Tepeköy Höyükte de %19 ile temsil edilerek ve Urartu'nun spesifik örnekleri arasında yerini almaktadır (Sevin, 2004, 380).

Tepeköy Höyüğün çanak çömleği yüzey araştırması verileriyle birlikte değerlendirildiğinde Muş Bölgesi'nde Erken Demir Çağı'ndan Orta Demir Çağı'na çanak çömlek geleneğinde bir sürekliliğin olduğu görülmektedir. Anlaşılacağı üzere Yukarı Murat Havzası'nda Muş Bölgesi'nde yer alan Tepeköy Höyük seramiği, Doğu Anadolu Orta Demir Çağ seramikleri içerisinde yerel özellikleri ile ayrıştırılabilen özel bir gruptur.

Kaynakça

- Ayaz, G. (2017). *Doğu Anadolu Bölgesi erken demir çağ çanak çömlek kültür bölgeleri: Gelişimleri, sınırları, çanak çömlek grupları ve ilişkileri çerçevesinde değerlendirilmesi* (Tez No. 490823) [Doktora tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ayaz, G. (2020). Doğu Anadolu erken demir çağ çanak çömlek kültür grupları: Kısa bir değerlendirme. *Seramik Araştırmaları Dergisi*, 2, 54-79.
- Belli, O. (1992). Van Anzaf Urartu Kaleleri kazısı. *Arkeoloji ve Sanat Yayınları*, 54 (55), 13-30.
- Biber, H. (2018). *Muş ili arkeolojik yüzey araştırmaları 2009-2014* (1. baskı). Hiperyayın.
- Burney, C. A. (1958). Eastern Anatolia in the chalcolithic and early bronze age. *Anatolian Studies*, 8, 157-209.
- Çilingiroğlu, A. Derin, Z. (1992). Van Dilkaya kazısı 1990. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 1, 403-422.
- Danışmaz, H. (2021). Murat Tepe orta demir çağı (Urartu dönemi) seramiği. A. Özdemir ve Z. Kılınç (Ed.), *Murat Nehri kıyısında bir Urartu yerleşimi Murat Tepe* (1. baskı, s. 85-145) içinde. Ege Yayınları.
- Duyar, J. (2007). Yukarı Anzaf Kalesi'nde ortaya çıkarılan işaretli ve ölçekli çanak çömlek parçalarının değerlendirilmesi (Tez No.215488) [Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Emre, K. (1969). Altın-tepe'de Urartu seramiği. *Belleten*, 33 (131), 279-289.
- Ercek, M., Kılıç, İ., (2019). Muş, Varto, Tepeköy Höyüğü kurtarma kazısı. 27. *Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Ankara, , 215-226.
- Erdoğan, S., Ercek, M., Çiftçi, Y., Biber, H., Yılmaz, H. ve Ayaz, G. (2021). Muş/Varto Tepeköy Höyüğü tunç çağları. *Anadolu Araştırmaları*, 25, 61-86.
- French, D.H. & Summers, D. (1994). Pre-Urartian and Urartian pottery from the Muş region. *Anatolian Studies*, 44, 77-84.
- Hauptmann, H. (1971). Norşuntepe historische geographie und ergebnisse der grabungen 1968/69. *Istanbul Mitteilungen*, 19 (20), 21-78.
- Hauptmann, H. (1976). Norşuntepe kazıları 1972. *Keban projesi 1972 çalışmaları* (1. baskı, s. 41-59) içinde. ODTÜ Keban Projesi Yayınları.
- Kılınç, Z., Bingöl, İ., (2016). Tepeköy Höyüğü kurtarma kazısı. 24. *Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Şanlıurfa, 555-564.

- Konyar, E. (2011). Van-Tuşpa aşağı yerleşmesi Van Kalesi Höyüğü kazıları. 33. *Kazi Sonuçları Toplantısı*, 3, 209-428.
- Konyar, E. (2014). Eski Van Şehri Kalesi ve Höyüğü kazıları 2013 çalışmaları. 36. *Kazi Sonuçları Toplantısı*, 2, 265-286.
- Kozbe, G., Çevik, Ö. & Sağlamtimur, H. (2001). Pottery. A. Çilingiroğlu & M. Salvini (Ed.), *Ayanis I* (1. baskı, s. 85-153) içinde. CNR.
- Kroll, S. (1970). Die keramik aus der ausgrabung Bastam 1969. *AMIN F*, 3, 67-92.
- Kroll, S. (1979). Die Urartäische keramik aus Bastam, W. Kleiss (Ed.). Bastam I: Ausgrabungen in dm urartäischen Anlagen, 1972-1975, (203-220). Gebr. Mann Verlag
- Özdemir, A. (2021). Murat Tepe Urartu dönemi yerleşimi. A. Özdemir ve Z. Kılınç (Ed.), *Murat Nehri kıyısında bir Urartu yerleşimi Murat Tepe* (1. baskı, s. 47-83) içinde. Ege Yayınları.
- Özfirat, A. (1999). 1997 yılı Bitlis-Muş yüzey araştırması: Tunç ve demir çağları. 16. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 2, 1-22.
- Özfirat, A. (2000). 1998 yılı Bitlis-Muş yüzey araştırması: Tunç ve demir çağları. 17. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 2, 193-210.
- Özfirat, A. (2001). 1999 yılı Muş ili yüzey araştırması: Tunç ve demir çağları. 18. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 2, 123-140.
- Piotrovskii, B. B. (1975). *Urartu*. Nagel.
- Rothman, M. S. (1992). Preliminary report on the archaeological survey in the Alpaslan Dam reservoir area and Muş plain 1991. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 10, 281-282.
- Rothman, M. S. (1994). The pottery of the Muş plainan the evolving place of a high border land. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 1, 281-304.
- Sağlamtimur, H. (1994). *Van Dilkaya kazılarında çıkan demir çağ çanak çömleği* [Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- Sevin, V. (2004). Son tunç/erken demir çağ Van bölgesi kronolojisi. Kökeni aranan bir devlet Urartu. *Bellekten*, 68, 355-386.
- Sevin, V. (2012). Urartu çömlekçiliğinde kapak. *Anadolu Araştırmaları*, 4, 227-233.
- Sevin, V. ve Kavaklı, E. (1996). *Bir erken demir çağ nekropolü Van/Karagündüz*. (1. baskı). Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Sivas, H. (1998). *Urartu çanak çömleği üzerine yeni gözlemler (Tuşpa, Karagündüz ve Ayanis kazılarının ışığında)* [Yayınlanmamış Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Sivi, Ü. (2018). *Van/Çavuştepe Kalesi 2014 ve 2015 yılları Urartu dönemi çanak çömlekleri* (Tez No. 504353) [Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tarhan, M. T. ve Sevin, V. (1990). Van Kalesi ve eski Van şehri kazıları-1988. XI. *Kazi Sonuçları Toplantısı*, 1, 429-456.
- Tayfur, E. (2021). *2018/2019 yılları Kayalidere Kalesi kurtarma kazıları orta demir çağ/Urartu çanak çömleği* (Tez No. 683181) [Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tayfur, E. ve Erdoğan, S. (2022). Kayalidere Kalesi Urartu çanak çömleği: 2018/2019 yılı kazıları. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 57, 157 - 172
- Yiğitpaşa, D. (2011). Van/Altıntepe Urartu nekropolü sunu kapları. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, XXVI, 111-153.

Yiğitpaşa, D. (2016). Tuşpa/Altın-tepe halk mezarlığı ve çanak çömleği. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 5 (21), 409-434.

Zirekbilek, D (2021). *Muş Tepeköy Höyüğü kurtarma kazıları orta demir çağ/Urartu çanak çömleği* (Tez No. 683182) [Yüksek lisan tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Katalog*

Şekil 4 (Kahve-Kiremit Mal)

1. TPKH. B1-03, Çanak: Kahve (2.5YR-5/6) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, pişmeden dolayı yer yer alacalı, çark yapımı, dudak üstünde kazıma tekniği ile yapılmış dalga bezemek vardır. Çapı: 16,4 cm.
2. TPKH. A1-18, Çanak: Kahve (5YR-5/6) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, pişmeden dolayı yer yer alacalı, el yapımıdır. Çapı: 15,4 cm.
3. TPKH. A1-30, Çanak: Koyu kahve (5YR-6/4) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımı, kazıma tekniği ile yapılmış yiv bezek vardır. Çapı: 15.4 cm.
4. TPKH. J9/10-18, Çanak: Kahve (7.5YR- 6/4) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Ağız kısmının hemen altında kazıma tekniği ile yapılmış iç içe açılı bezek vardır. Çapı: 26 cm.
5. TPKH. J-9/10-75, Çanak: Kahve (2.5YR-5/4) hamurlu, hamurunun renginde astarlı, kum, taşçık ve az saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Gövde kısmında kazıma tekniği ile yapılmış çentik bezeme vardır. Çapı: 33.4 cm.
6. TPKH. B2-08, Çanak: Kahve (7.5YR-6/4) hamurlu, hamurunun renginde astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, hafif açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı:25,6 cm.
7. J-9/10-01, Çanak: Kahve (2.5YR-5/8) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Ağız kısmının hemen altında kazıma tekniği ile yapılmış balık kılıcı bezek vardır. Çapı: 31 cm.
8. TPKH. I/6-25, Çanak Kahve (5YR-5/6) hamurlu, hamurunun renginde astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çap: 49 cm.
9. TPKH. A5-02, Çömlek: Kahve (7.5YR-6/4) hamurlu, kum, taşçık, mika ve saman katkılı, hafif açık, orta derecede pişmiş, pişme nedeniyle yer yer alacalı, çark yapımıdır. Çapı:14 cm.
10. TPKH. J9/10-11, Çömlek: Kahve (5YR-6/6) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, pişme nedeniyle yer yer alacalı, çark yapımıdır. Gövde kısmında kabartma tekniği ile yapılmış memecikli bezek kullanılmıştır. Çapı: 18 cm.
11. TPKH. B1-05, Çömlek: Kahve (5YR-4/3) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, pişme nedeniyle yer yer alacalı, el yapımıdır. Çapı: 20.4 cm.
12. TPKH. J9/10-98, Çömlek: Kahve (7.5YR-6/4) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, açısız, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 25.4 cm.
13. TPKH. J9/10-02, Çömlek: Kahve (5YR-5/4) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, el yapımıdır. Çapı: 29 cm.
14. TPKH. A5-06, Çömlek: Kahve (7.5YR-6/4) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, hafif açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 29 cm.
15. TPKH. A5-05, Çömlek: Koyu Kiremit (5YR-6/6) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, pişme nedeniyle alacalı, çark yapımıdır. Çapı: 32 cm.
16. TPKH. J9/10-15, Çömlek: Açık kahve (2.5YR-5/4) hamurlu, hamurunun renginde astarlı, kum, taşçık ve saman katlı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 17.2 cm.

* Kum içindeki tanelerin 1 mm. çapından daha küçük olduğu durumlarda 'İnce kum katkı'; 2 mm. ise 'orta kum katkı'; 2 mm.'den daha büyük ise 'kaba kum katkı' kullanılmıştır. Özü tamamen siyah ya da kurşuni renkteyse 'kötü pişirilmiş'; iç ve dış çeper hamurunun renginde, öz siyah renkteyse 'orta pişirilmiş'; öz tümüyle hamurunun rengindeyse ve kesitte bir renk değişimi yoksa 'iyi pişirilmiş', terimleri kullanılmıştır.

Renkler için *Munsell Soil Color Charts (GretagMacbeth 2000)* katalogundan yararlanılmıştır.

Şekil 5 (Kahve-Kiremit Mal)

1. TPKH.2019/118-A, Çanak: Kahve (5YR-6/6) hamurlu, hamurunun renginde astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişirilmiş, pişme nedeniyle yer yer siyah alacalı, el yapımıdır. Çap: 7cm Yükseklik: 3 cm.
2. TPKH. 2019/117-A, Çanak: Kahve (10YR-7/2) hamurlu, hamurunun renginde astarlı, kum, taşçık, mika ve saman katkılı, açık, iyi derecede pişirilmiş, çark yapımıdır. Çap: 13 cm Yükseklik: 6.1 cm.
3. TPKH. 2019/53-A, Çömlekçik: Kahve (2.5YR-5/6) hamurlu, kum, taşçık, mika ve bol saman katkılı, açık, orta derecede pişirilmiş, pişme nedeniyle yer yer siyah alacalı, çark yapımıdır. Çap: 7. cm Yükseklik: 10 cm.
4. TPKH. 2019/70-A, Çömlek: Kahve (7.5YR-5/4) hamurlu, hamurunun renginde astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, kötü derecede pişirilmiş, pişme nedeniyle siyaha değin renk değişimi, çark yapımıdır. Çap: 19 cm Yükseklik: 16.9 cm.
5. TPKH. 2019/114-A, Çömlek: Kahve (5YR-5/4) hamurlu, hamurunun renginde astarlı, kum, taşçık, mika ve saman katkılı, açık, orta derecede pişirilmiş, pişme nedeniyle siyaha değin renk değişimi, çark yapımıdır. Omuz kısmında çentik sıralı bezek kullanılmıştır. Dip kısmında sonradan 0.5 cm. ölçüsünde bir delik açılmıştır. Çap: 27.4 cm Yükseklik: 27.2 cm.

Şekil 6 (Kahve-Kiremit Mal)

1. TPKH. 2019/64-A, Testi: Kahve (7.5YR-6/4) hamurlu, kum, bol taşçık ve bol saman katkılı, açık, iyi derecede pişirilmiş, çark yapımıdır. Çap: 3.4 cm. Yükseklik: 7.4 cm.
2. TPKH. 2019/43-A, Testi: Kahve (10YR-6/3) hamurlu, kum, taşçık, mika ve saman katkılı, açık, iyi derecede pişirilmiş, yuvarlak dipli, çark yapımıdır. Çap: 3.6. cm Yükseklik: 11.3 cm.
3. TPKH. 2019/48 -A, Testi: Kahve (10 YR- 6/4) hamurlu, kum, taşçık, mika ve saman katkılı, hafif açık, iyi derecede pişirilmiş, çark yapımıdır. Çap: 4.5 cm Yükseklik: 11 cm Yükseklik: 11 cm.
4. TPKH. 2019/115-A, Testi: Kahve (10YR-6/3) hamurlu, kum, taşçık, kireç bol mika ve saman katkılı, açık, orta derecede pişirilmiş, düz dipli ve ağızdan gövdeye doğru bir genişleme vardır. Çark yapımıdır. Çap: 10 cm Yükseklik: 20 cm.

Şekil 7 (Kahve-Kiremit Mal)

1. TPKH. 2019/104-A, Minyatür Kap: Kahve (7.5YR-5/3) hamurlu, kum, taşçık, kireç ve bol saman katkılı, açık, iyi derecede pişirilmiş, el yapımıdır. Çap: 3 cm Yükseklik: 4.8 cm.
2. TPKH. 2019/65-A, Minyatür Kap: Kiremit (2.5YR-4/6) hamurlu, kum, taşçık, mika ve bol saman katkılı, açık, iyi derecede pişirilmiş, el yapımıdır. Çap: 5.4 cm Yükseklik: 5.9 cm.
3. TPKH. 2019/95-A, Minyatür Kap: Kiremit (10YR-6/4) hamurlu, kum, taşçık, kireç, mika ve bol saman katkılı, hafif açık, iyi derecede pişirilmiş, el yapımıdır. Çap:4.9 cm Yükseklik: 8.9 cm.
4. TPKH. 2019/103-A, Minyatür Kap: Kahve (10YR-6/3) hamurlu, kum, taşçık, mika ve saman katkılı, açık, orta derecede pişirilmiş, el yapımıdır. Çap: 6.1 cm Yükseklik: 6.2 cm.
5. TPKH.2019/102-A, Minyatür Kap: Kahve (10YR-6/3) hamurlu, kum, taşçık, mika ve saman katkılı, açık, orta derecede pişirilmiş, el yapımıdır. Çap: 15 cm Yükseklik: 4.4 cm.
6. TPKH. 2019/106-A, Bardak: Kahve (10YR-6/4) hamurlu, kum, taşçık, mika ve bol saman katkılı, açık, iyi derecede pişirilmiş, pişme nedeniyle yer yer siyah alacalı, el yapımıdır. Çap:10 cm Yükseklik: 9.2 cm.
7. TPKH.2019/41-A, Kandil: Kahve (7.5YR-6/3) hamurlu, kum ve taşçık katkılı, açık, orta derecede pişirilmiş, çark yapımıdır. Kandilin iç kısmı kullanıma bağlı ıslidir. Tutamak yerinde çentik bezek kullanılmıştır. Çap: 7.3 cm Yükseklik: 3.5 cm.
8. TPKH.2019/77-A, Kandil: Kahve (5YR-5/4) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişirilmiş, el yapımıdır. Kandilin iç kısmı kullanıma bağlı ıslidir. Çap: 7.5 cm Yükseklik: 7.5 cm Yükseklik: 7.5 cm.
9. TPKH.2019/102-A, Minyatür Kap: Kahve (10YR-6/3) hamurlu, kum, taşçık, mika ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 15 cm Yükseklik: 4.4 cm.

Şekil 8 (Kahve Astarlı Mal)

1. TPKH. J-9/10-97, Çanak: Kahve (7.5YR-5/3) hamurlu, Kahverenginde (2.5YR-5/6) astarlı, kum, taşçık ve az mika, az saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, el yapımıdır. Çapı: 18 cm.

2. TPKH. J9/10-84, Çanak: Kahve (7.5YR-5/4) hamurlu, Kahverenginde (2.5YR-5/6) astarlı, kum, az taşçık ve az saman katkılı, açıkılı, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 26 cm.
3. TPKH. J-9/19-95, Çanak: Kahve (2.5YR-5/6) hamurlu Kahverenginde (5YR-4/3) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açıkılı, orta derecede pişmiş, el yapımıdır. Çap: 28 cm.
4. 4.TPKH. J9/10-105, Çanak: Kiremit (2.5YR-5/6) hamurlu Kahverenginde (2.5YR-5/4) astarlı, kum, taşçık, mika ve saman katkılı, açıkılı, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 23 cm.
5. TPKH. J9/10-109, Çanak: Kahve (2.5YR-5/6) hamurlu Kahverenginde (2.5YR-5/4) astarlı, kum ve taşçık katkılı, açıkılı, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 26 cm.
6. TPKH. A3-20, Çanak: Kiremit (5YR-5/4) hamurlu, Kahverenginde (5YR- 3/2) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, hafif açıkılı, kötü derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 26.4 cm.
7. TPKH. A5-08, Çömlek: Kahve (5YR-4/3) hamurlu, Kahverenginde (2.5YR-5/6) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açıkılı, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 14 cm.
8. TPKH. J4/5-235, Çömlek: Kahve (5YR-5/4) hamurlu, Kahverenginde (2.5YR-4/3) astarlı, kum, taşçık ve mika katlı, açıkılı, iyi derecede çark yapımıdır. Çapı: 19 cm.
9. TPKH. I/6-39, Çömlek: Kahve (7.5YR-5/1) hamurlu, Kahverenginde (2.5YR-5/3) astarlı, kum, taşçık, saman katkılı, açıkılı, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 20.4 cm.
10. TPKH. J4/5-227, Çömlek: Kahve (5YR-5/3) hamurlu, Kahverenginde (5YR-4/4) renginde astarlı, kum, taşçık ve bol mika katlı, açıkılı, iyi derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 22 cm.
11. TPKH. J4/5-239, Çömlek: Kahve (5YR-5/3) hamurlu, Kahverenginde (2.5YR-5/3) astarlı, kum, taşçık ve bol mika katkılı, açıkılı iyi derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 22.4 cm.
12. 12.TPKH. A1-27, Çömlek: Kiremit (10YR-5/8) hamurlu, Kahverenginde (2.5YR-4/4) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açıkılı, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 22.8 cm.

Şekil 9 (Krem Astarlı Mal)

1. TPKH. J4/5- 229, Çanak: Kiremit (2.5YR- 5/6) hamurlu, krem renginde (10YR- 7/2) astarlı, kum, taşçık ve bol mika katkılı, açıkılı, iyi derecede pişmiş, pişmeden dolayı alacalı, çark yapımıdır. Çapı: 13 cm.
2. TPKH. A3-09, Çanak: Kahve (2.5YR-6/3) hamurlu, Krem renginde (7.5YR-6/4) astarlı, kum, taşçık, mika ve saman katkılı, hafif açıkılı, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 38 cm.
3. TPKH. J9/10-125, Çanak: Krem (10YR-7/2) hamurlu, Krem renginde (5YR-6/6) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 40.6 cm.
4. TPKH. A1-10, Çanak: Kahve (5YR-6/6) hamurlu, Krem renginde (10YR- 7/3) astarlı, açıkılı, kum, iri bol taşçık ve bol saman katkılı, hafif açıkılı, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 44.6 cm.
5. TPKH. 2019/54-A, Çanak: Krem (10YR-7/4) hamurlu, Krem renginde (10YR- 7/3) astarlı, iri kum, bol taşçık ve bol saman katkılı, hafif açıkılı, iyi derecede pişirilmiştir, çark yapımıdır. Çap: 33 cm Yükseklik: 14 cm.
6. TPKH. I-5/6- 96, Çömlek: Kahve (5YR- 5/3) hamurlu, krem renginde (10YR- 7/2) astarlı, kum, taşçık ve bol saman katkılı, açkısız, orta derecede pişmiş, pişmeden dolayı alacalı, çark yapımıdır. Çapı: 15 cm.
7. TPKH. A1- 14, Çömlek: Kiremit (10YR- 5/8) hamurlu, krem renginde (GLEY1- 7/10YR Yerli) hamurlu, kum, taşçık ve saman katkılı, açkısız, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 22.6 cm.
8. TPKH. A5- 09, Çömlek: Kiremit (2.5YR- 5/6) hamurlu, krem renginde (10YR- 7/1) hamurlu, kum, taşçık, mika ve saman katkılı, açkısız, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 39 cm.
9. TPKH. A5- 15, Çömlek: Kahve (2.5YR- 6/5) hamurlu, krem renginde (10YR- 7/4) astarlı, , kum, taşçık ve saman katkılı, açıkılı, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 40.4 cm.
10. TPKH. 2019/42-A, Bardak: Krem (7.5YR-6/4) hamurlu, Krem renginde (10YR- 7/3) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açıkılı, iyi derecede pişirilmiştir, pişmeden dolayı alacalı, çark yapımıdır. Çap: 16.5 cm Yükseklik: 8.4 cm.
11. TPKH. J9/10-13, Dip: Kahve (5YR-6/6) hamurlu, Krem renginde (10YR-7/4) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açkısız, orta derecede pişirilmiştir, çark yapımıdır. Çap: 4 cm.

Şekil 10 (Kiremit Astarlı Mal)

1. TPKH. I/6-29, Çanak: Kahve (5YR-5/6) hamurlu, Kiremit renginde (2.5YR-4/4) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 27 cm.
2. TPKH. J9/10-65, Çanak: Kahve (7.5YR-5/3) hamurlu, Kiremit renginde (2.5YR-5/6) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 36.2 cm.
3. TPKH. J-9/10-64, Çanak: Kiremit (2.5YR-3/8) hamurlu, Kiremit renginde (7.5YR-6/4) astarlı, kum, az taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 30 cm.
4. TPKH. A7-18, Çanak: Kahve (2.5YR-5/6) hamurlu, Kiremit renginde (2.5YR-4/6) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 47 cm.
5. TPKH. B1-07, Çömlek: Açık kahve (2.5YR-5/4) hamurlu, Kiremit renginde (2.5YR-5/8) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 11.4 cm.
6. TPKH. J9/10-3, Çömlek: Kahve (5YR-5/6) hamurlu, Kiremit renginde (10R- 5/4) renginde astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 13 cm.
7. TPKH. A5-07, Çömlek: Kahve (5YR-5/6) hamurlu, Kiremit renginde (2.5YR-4/4) astarlı, kum, taşçık katkılı, açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 17 cm.
8. TPKH. J9/10-05, Çömlek: Kahve (2.5YR-5/6) hamurlu, Kiremit renginde (5YR-4/4) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, açık, orta derecede pişmiş, el yapımıdır. Çapı: 31 cm.

Şekil 11 (Gri Siyah Astarlı Mal)

1. TPKH. A6-14, Çanak: Kahve (2.5Y-2/0) hamurlu, Siyah renginde (2.5Y-2/0) astarlı, kum, taşçık, mika ve az saman katkılı, açık, orta derecede pişirilmiş, çark yapımıdır. Çap: 26 cm.
2. TPKH. B2-14, Çanak: Kahve (2.5YR-4/4) hamurlu, Siyah renginde (2.5Y-2/0) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, hafif açık, orta derecede pişirilmiş, el yapımıdır. Çap: 21 cm.
3. TPKH. A1-28, Çanak: Kahve (2.5YR-4/3) hamurlu, Siyah renginde (2.5Y- 2/1) astarlı, kum, taşçık, mika ve saman katkılı, açık, orta derecede pişirilmiş, çark yapımıdır. Çap:26.4 cm.
4. TPKH. I-5- 76, Çömlek: Kahve (2.5YR-4/4) hamurlu, Siyah renginde (2.5Y- 2/0) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, hafif açık, orta derecede pişirilmiş, çark yapımıdır. Çap: 13.4 cm.
5. TPKH. A1-11, Çömlek: Koyu kahve (5YR-4/3) hamurlu, Siyah renginde (2.5Y-2/0) astarlı, kum, taşçık ve saman katkılı, hafif açık, orta derecede pişirilmiş, çark yapımıdır. Çap: 14 cm.
6. TPKH. A5- 01, Çömlek: Kahve (2.5YR- 4/4) hamurlu, Siyah renginde (2.5Y- 2/0) astarlı, kum, taşçık ve mika katkılı, hafif açık, orta derecede pişmiş, çark yapımıdır. Çapı: 26 cm.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

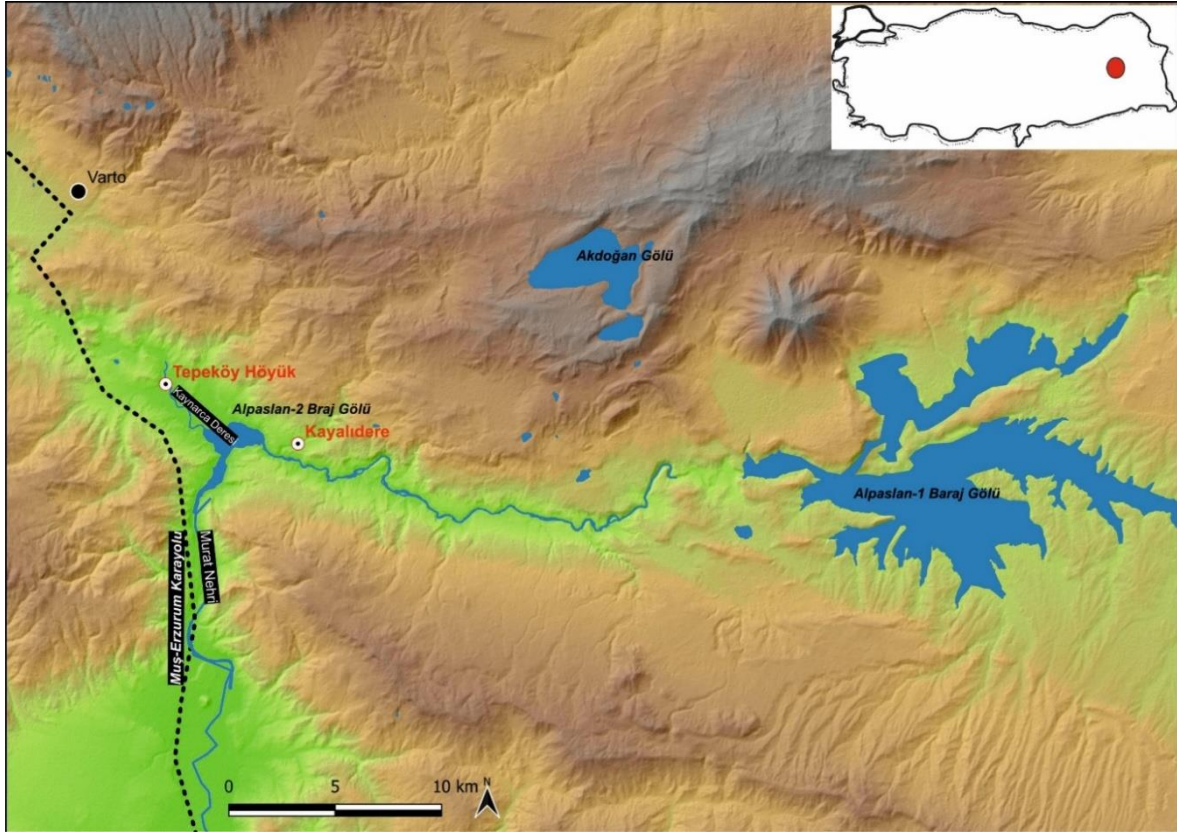
Araştırmacılar verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiklerini beyan ederler.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

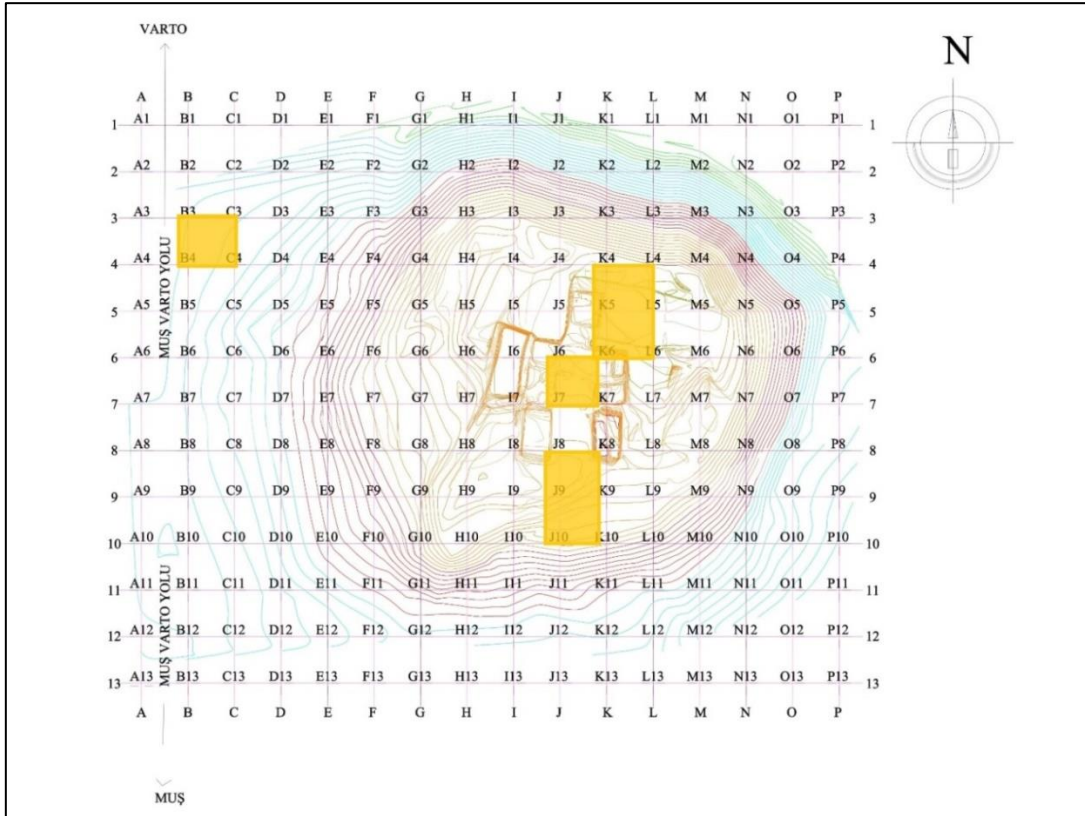
*Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı

*Makalenin hazırlanmasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

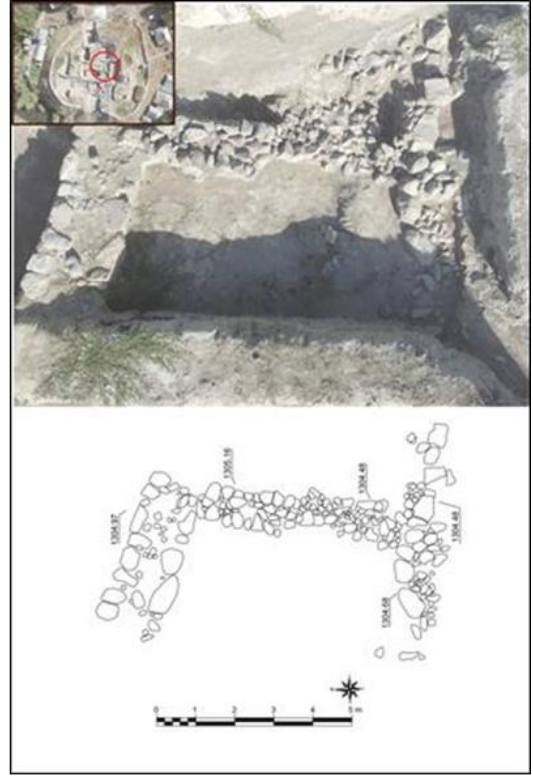
Harita 1: Tepeköy Höyük lokalizasyonu (Ödük, 2022)

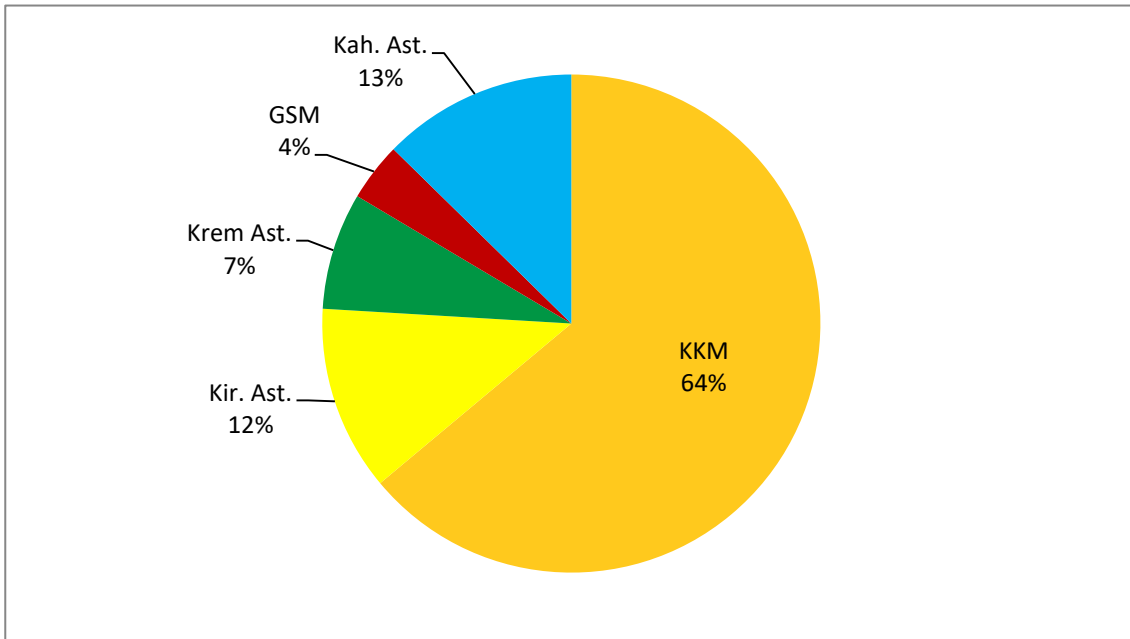
Şekil 1: Tepeköy Höyük Demir Çağ Açmaları.

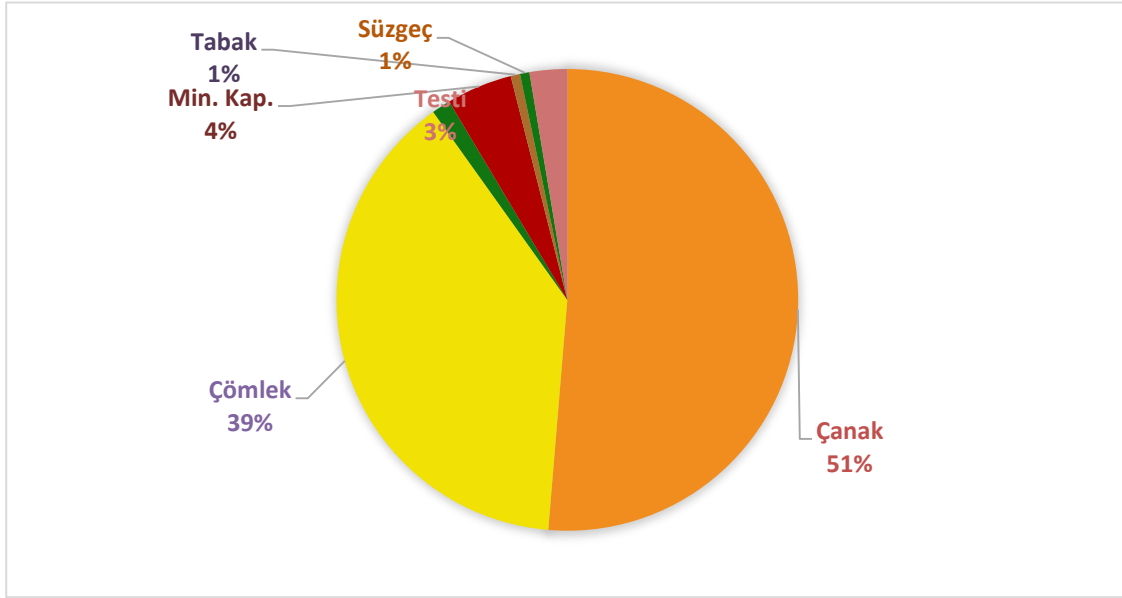
Şekil 1a: J9/J10 Açmaları

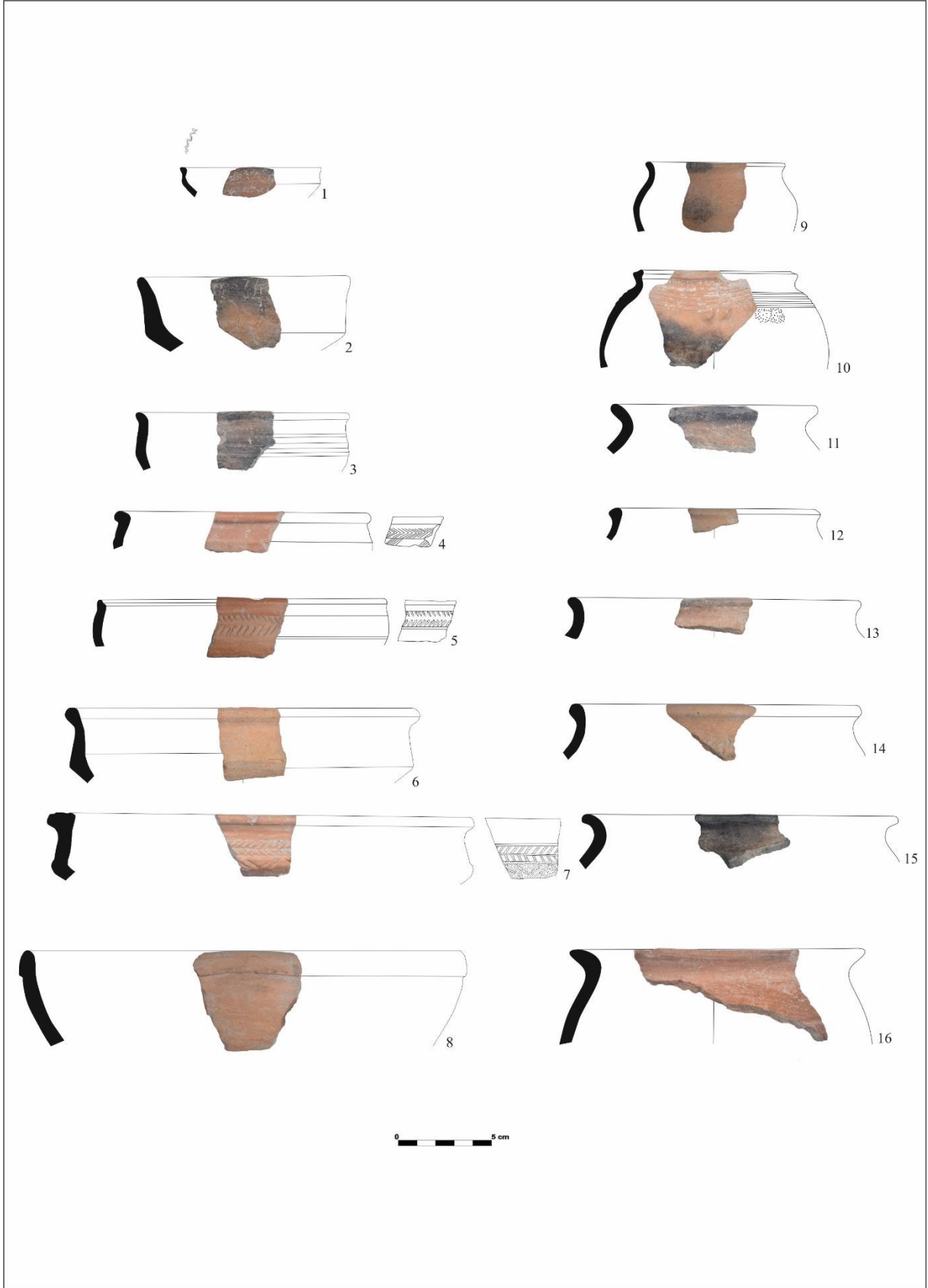
Şekil 1b: J7 Açması

Şekil 2: Tepeköy Höyük, çanak ve çömlek malzemesinin mal gruplarına göre sayısal dağılımı.

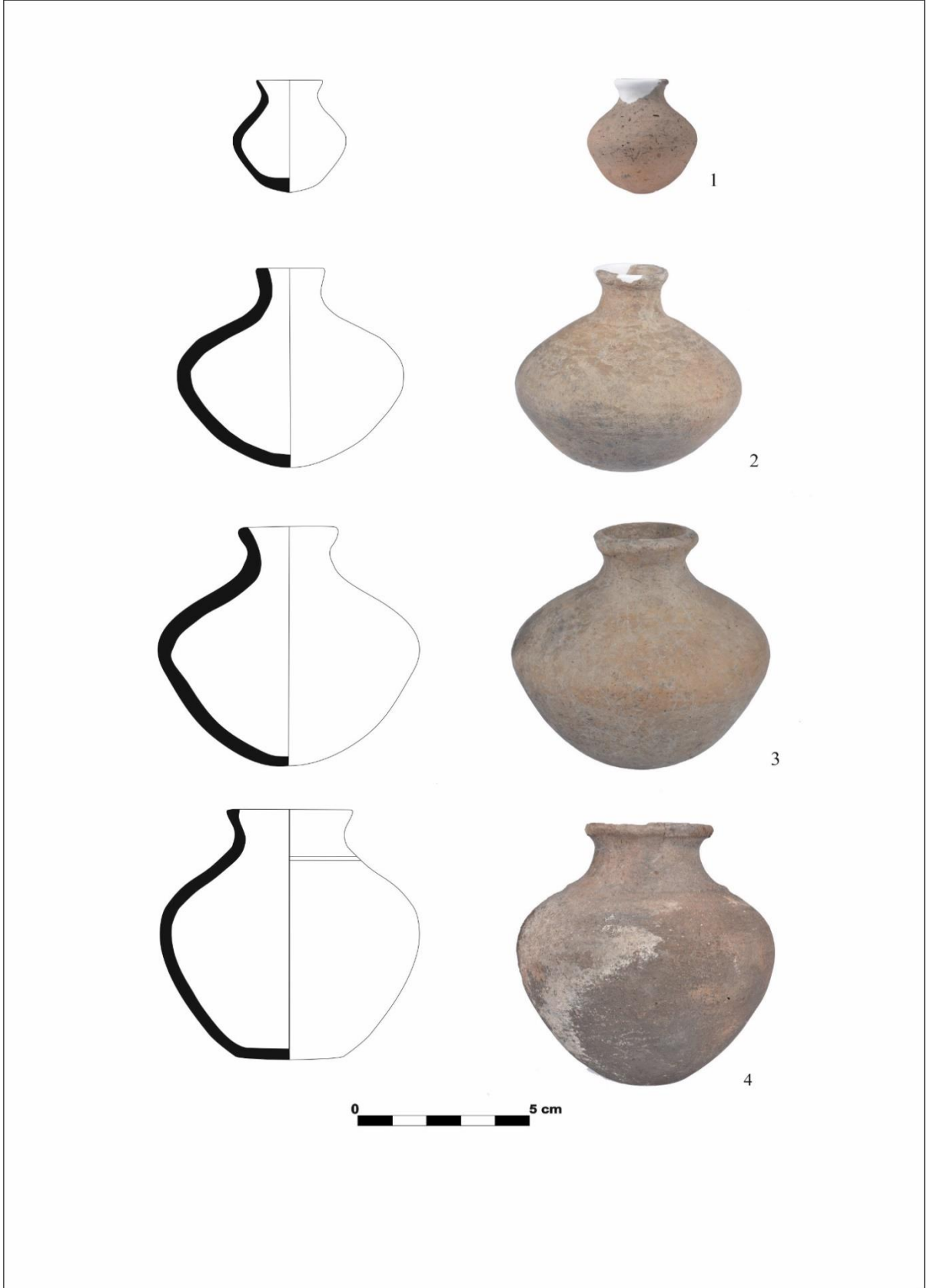
Şekil 3: Çanak çömlek malzemesinin istatistiksel dağılımı (Zirekbilek, 2021, 130).

Şekil 4: Kahve-Kiremit Mal

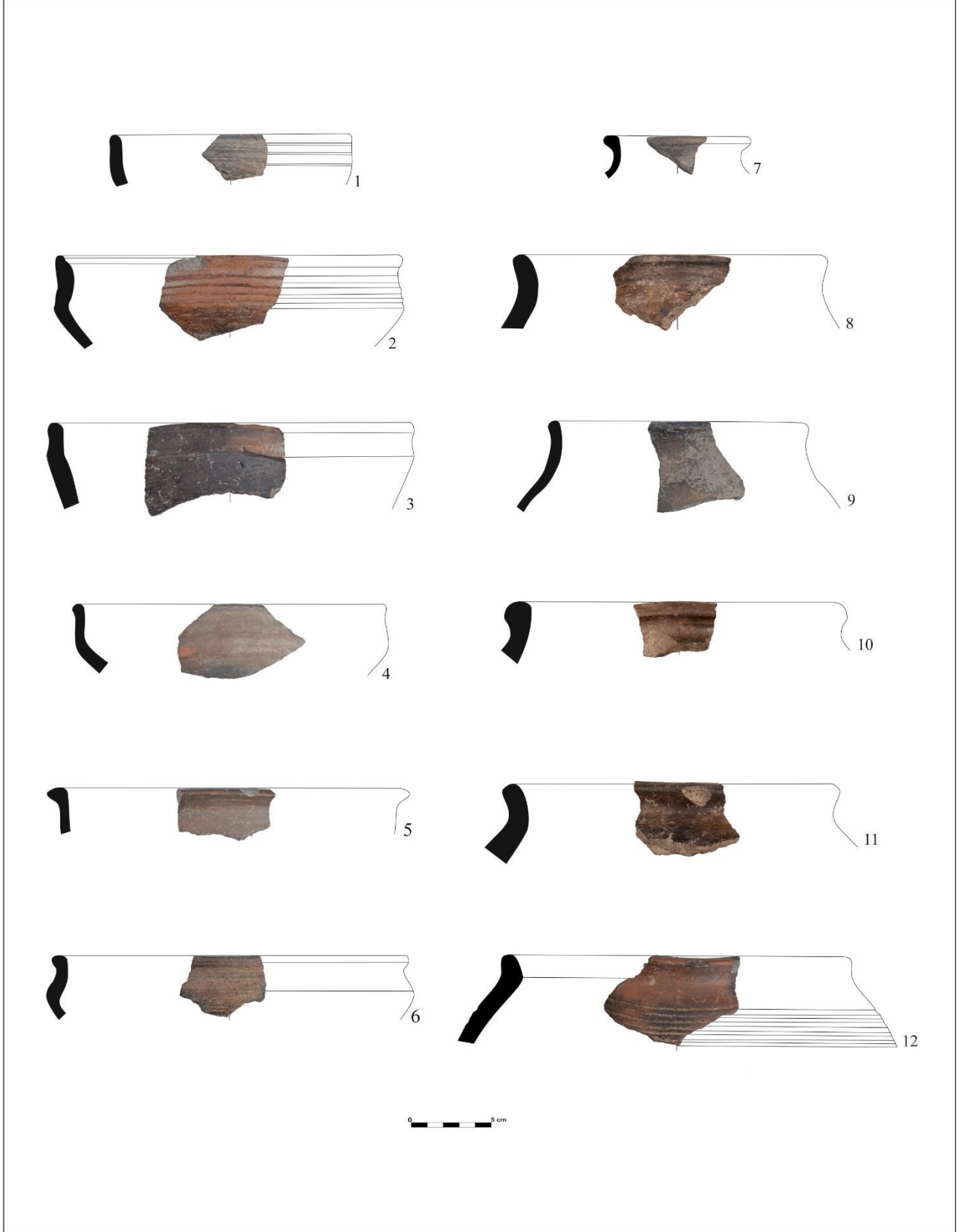
Şekil 5: Kahve-Kiremit Mal.

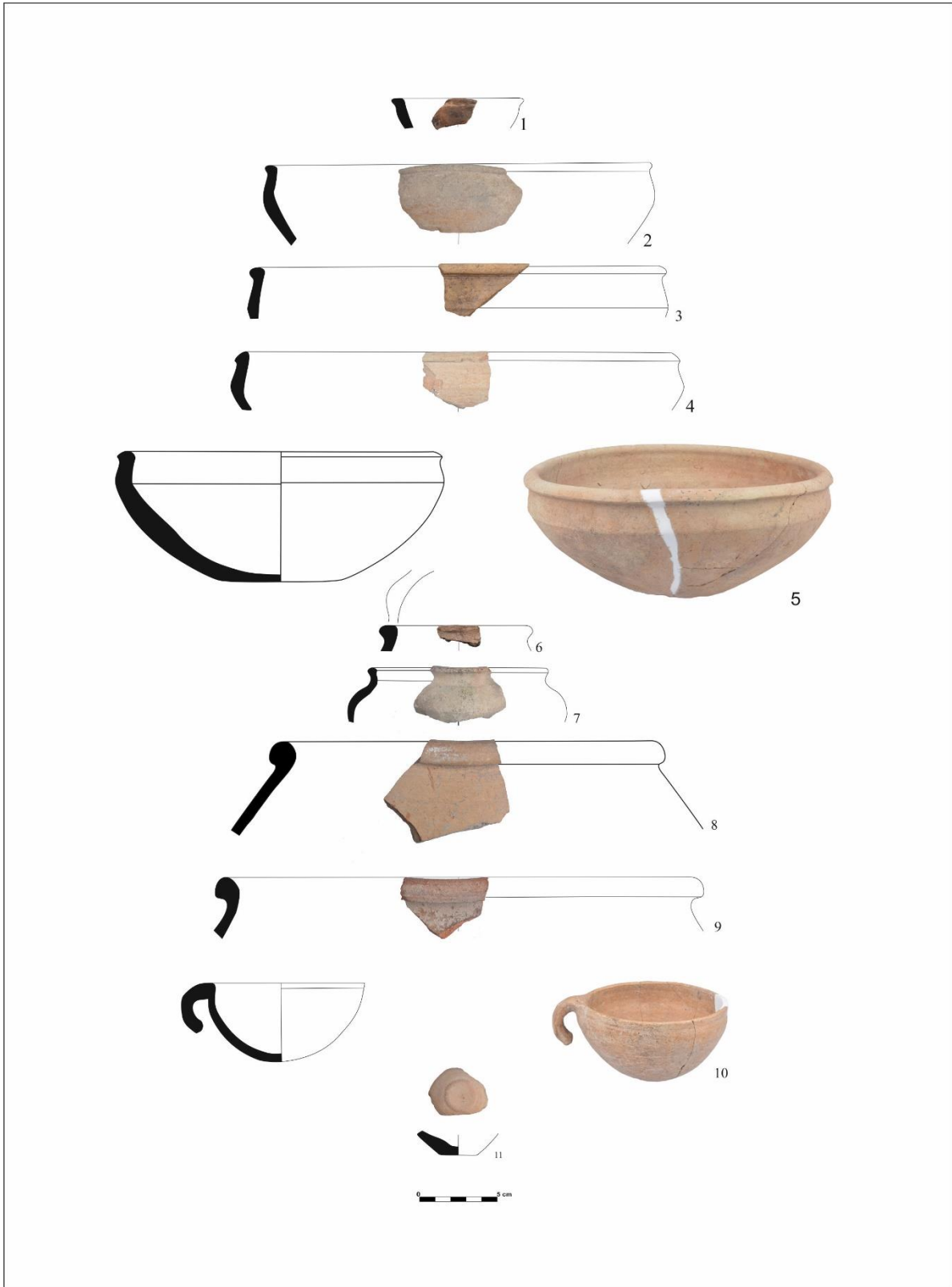
Şekil 6: Kahve-Kiremit Mal.

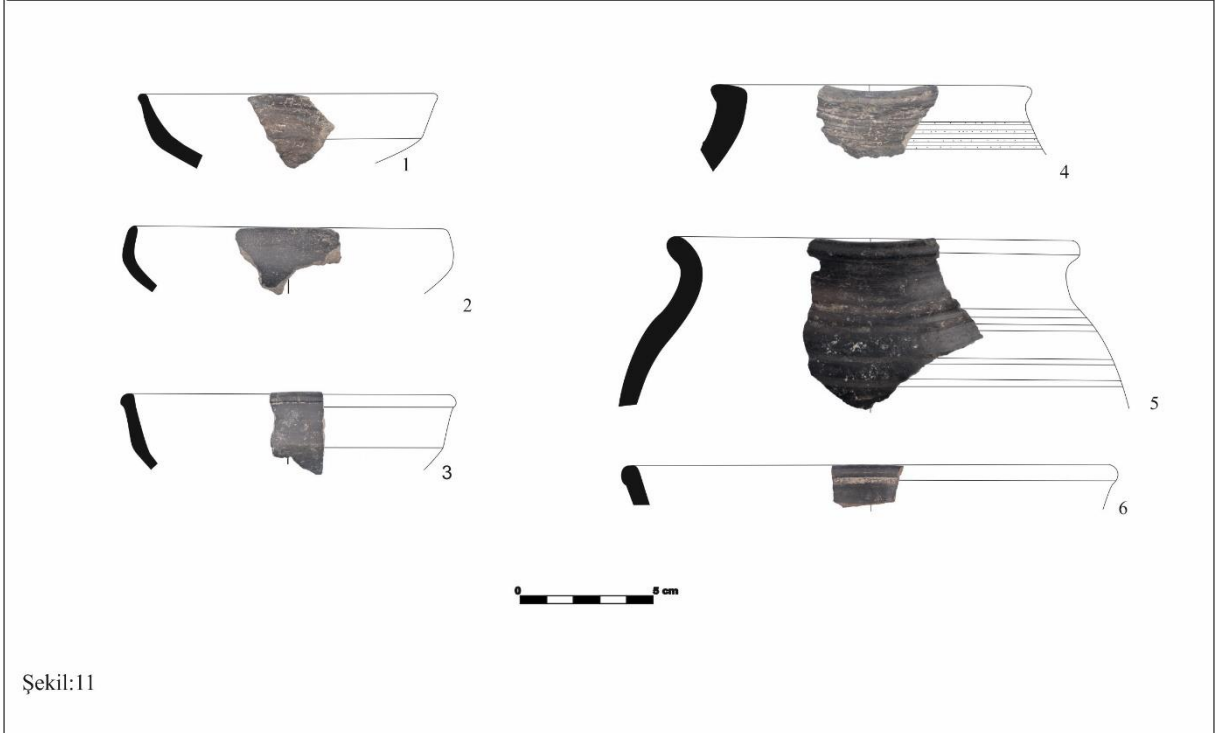
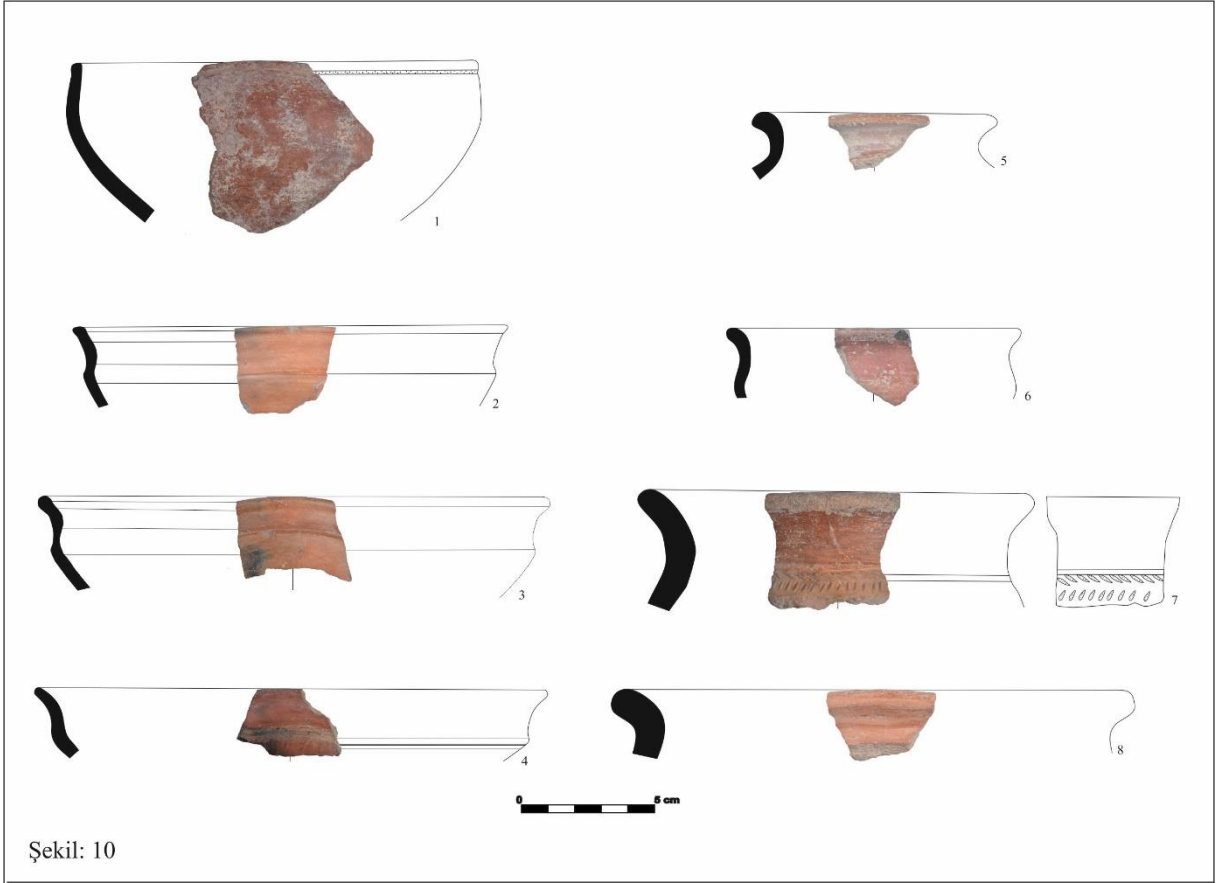
Şekil 7: Kahve-Kiremit Mal.

Şekil 8: Kahve Astarlı Mal.

Şekil 9: Krem Astarlı Mal.

Şekil 10/11: Kiremit Astarlı Mal ve Gri-Siyah Mal.